

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

вибіркова навчальна дисципліна

Основи сімейного виховання

(назва дисципліни)

підготовки бакалавра

(назва освітнього рівня)

Спеціальності 231 Соціальна робота

(шифр і назва спеціальності)

**освітньо-професійної програми Соціальна педагогіка, соціально-виховна
робота**

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Основи сімейного виховання» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота, за освітньо-професійною програмою Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота.

Розробник: Лякішева Анна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Рецензент: Чернуха Надія Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи протокол № 2 від 15 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри:

Чернета С. Ю.

I. Опис навчальної дисципліни (денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота ОПП Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота. ОС бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/ 4		Рік навчання <u>1</u>
		Семестр <u>1</u>
		Лекції <u>30</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>32</u> год.
<u>ІНДЗ</u>		Самостійна робота <u>50</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (- ів)

Викладач: Лякішева Анна Володимирівна
 Науковий ступінь: доктор педагогічних наук,
 Вчене звання: професор
 Посада: професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон: +380505731429,
 Електронна пошта: lyakisheva.anna@vnu.edu.ua

Дні занять <https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-pedahohichnoyi-osvity-ta-sotsialnoyi-roboty>

III. Опис дисципліни

1. Навчальна дисципліна «Основи сімейного виховання» належить до циклу вибірових дисциплін професійної підготовки бакалавра галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо-професійної програми Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота вивчається в першому семестрі, формою контролю є залік. На вивчення навчальної дисципліни відведено 4 кредитів (120 годин), у тому числі: 30 години лекційних, 32 годин практичних, 8 годин консультацій та 50 годин самостійної роботи.

Вивчення навчальної курсу «Основи сімейного виховання» сприятиме формуванню вміння визначеного морального комплексу – готовності особистості прийняти на себе нову систему обов'язків стосовно свого шлюбного партнера, майбутніх дітей; готовність до міжособистісного спілкування і співробітництва, здатність до самовідданості стосовно партнера;

високої естетичної культури почуттів і поведінки особистості; уміння вирішувати конфлікти конструктивним способом, здатність до саморегуляції власної психіки і поведінки.

Сім'я має максимальні можливості залучення до соціальних та емоційних цінностей, до виконання соціальних ролей, становлення соціальної та емоційної компетентності особистості. Саме через соціальне середовище, в якому перебуває людина, набуваються знання, досвід і практичні вміння для налагодження стосунків з іншими людьми та їх взаємодії.

2. Метою вивчення навчальної дисципліни є набуття студентами, на основі опанування теорії і практичних знань, широкого діапазону компетентностей, необхідних для успішного розвитку та набуття ПК.

Основними **завданнями вивчення дисципліни** «Основи сімейного виховання» є: формування знань про особливості сім'ї в сучасному суспільстві; вивченні світового та вітчизняного досвіду сімейного виховання; визначені ролі батьків у вихованні дітей та вплив близьких родичів на розвиток особистості дитини; аналіз системи батьківського контролю; створення безпечного середовища в умовах сім'ї; використання практичних методів дослідження сім'ї і сімейного виховання.

Результати навчання.

Навчальна дисципліна спрямована на формування інтегральної компетентності ІНТ (Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов), загальних та фахових:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ФК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

ФК 25. Здатність здійснювати соціально-педагогічну підтримку сімей та дітей з урахуванням ключової ознаки вразливості, організовувати та проводити заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРУ3. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПРУ6. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРУ8. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

ПРУ 9. Забезпечувати інклюзивні процеси, виявляти особливості та шляхи покращення життєдіяльності дітей та молоді з інвалідністю у соціальному середовищі.

ПРАіВ 2. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціальнополітичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРАіВ 4. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПРАіВ 5. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

ПРАіВ 7. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ІХ. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Семінар	Самостійна робота	Консультації	Методи та технології викладання	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.							
Сімейне виховання як теорія, практика та навчальна дисципліна							
Тема 1. Історичні аспекти виникнення сім'ї. Поняття роду, родини. Регіональні особливості сімейних обрядів та звичаїв	11	2	4	5		лекція-диспут / Zoom, Moodle.	ДС, ДБ/2
Тема 2. Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання	9	2	2	4	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ДС, ДБ/2
Тема 3. Особливості становлення та розвиток сучасного інституту сім'ї	11	4	2	4	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle.	РМГ, Т/2
Тема 4. Поняття про шлюб і сім'ю. Законодавчо-нормативні документи регулювання шлюбно-сімейних відносин.	12	4	4	4		лекція-диспут / Zoom, Moodle.	РМГ, ДС/2
Тема 5. Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості в сім'ї, тенденції її розвитку	9	2	2	4	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle.	РМГ, ДБ/2
Тема 6. Специфіка	8	2	2	4		лекція-	ДС,

сімейного спілкування						диспут / Zoom, Moodle	К/2
<i>Разом за модулем 1</i>	60	16	16	25	3		
Змістовий модуль 2. Співпраця батьків та фахівців (педагогів, соціальних педагогів, психологів, лікарів) у процесі виховання дитини							
Тема 7. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання	10	2	4	4		лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДБ/2
Тема 8. Соціально-педагогічне значення співпраці батьків і педагогів у процесі виховання дітей	9	2	2	4	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ДС, Т/2
Тема 9. Педагогічна майстерність батьків. Система педагогічної підготовки батьків до виховного процесу	8	2	2	3	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДС/2
Тема 10. Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні. Статеві ідентичність.	8	2	2	3	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДБ/2
Тема 11. Сім'я, яка опинилась у складних життєвих обставинах	8	2	2	3	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ДС, ТР/2
Тема 12. Діти та молодь, як об'єкти соціально-педагогічної роботи	9	2	2	4	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДБ/2
Тема 13. Попередження насильства в сім'ї. Превентивні заходи.	8	2	2	4		лекція-диспут / Zoom, Moodle	ТР, К/2
<i>Разом за модулем 2</i>	60	14	16	25	5		28
Види підсумкових робіт(за потреби)						Бал	
Модульна контрольна робота (МКР1(30)+МКР2(30))						60/тести	
ІНДЗ (презентація реферату, участь у вебінарі, підготовка та публікація тез на конференції)						12/реферат	
Інше (вказати)						-	
Всього годин/ Балів	120	30	32	50	8	150/66	

Примітки: ¹ / Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з форм навчання або симбіоз у формі онлайн лекцій для студентів з індивідуальним планом навчання, а також для студентів, які мають пропуски з поважних причин та/або під час карантинних обмежень, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки ² / Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, тощо. ³ У випадку набору студентів менше 15 (малокомплектна група) кількість аудиторних годин зменшується вдвічі. Теми не

розглянуті аудиторно опрацьовуються студентами самостійно.

6. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Сімейне виховання як теорія, практика та навчальна дисципліна		
1.	Створіть образну модель різних типів сучасної сім'ї та представте схему основних функцій батьків і дітей в різні періоди формування сімейних стосунків Ознайомитися та підготуватися до дискусії.	5
2.	Знайти в ЗМІ та Інтернеті інформацію про висвітлення основних аспектів проблеми сім'ї (соціальні, медичні, правові, психолого-педагогічні)	4
3.	Вивчіть публікації одного (за власним вибором) фахового часопису з проблем сімейного виховання за останні п'ять років. Прослідкуйте динаміку формування проблем.	4
4.	Складіть порівняльну таблицю підходів до виховання дітей в Україні (враховуючи етнонаціональні традиції) та одніє із зарубіжних країн, проаналізуйте її.	4
5.	Візьміть інтерв'ю у батьків (із зазначенням типу сім'ї) про їхні стратегії виховання дітей у сім'ї	4
6.	Формування життєвих перспектив особистості дитини в актуальних умовах (підготувати аналіз ситуації з конкретними пропозиціями)	4
Змістовий модуль 2. Співпраця батьків та фахівців (педагогів, соціальних педагогів, психологів, лікарів) у процесі виховання дитини		
1.	Навести приклади з різноманітних джерел (інтернет, ЗМІ) про роботу соціального працівника, соціально менеджера, соціально педагога з сім'єю за місцем власного проживання.	5
2.	Підготуйте консультацію для батьків на тему «Такі різні хлопчики і дівчатка»	5
3.	Розробити та презентувати соціальну рекламу щодо формування позитивного іміджу сім'ї в сучасній Україні «Малюнок дитини»	5
4.	Знайти в ЗМІ та Інтернеті інформацію про практики соціальної роботи з сім'ями що постраждали внаслідок війни	5
5.	Бюджет сім'ї і залучення дітей до ведення домашнього господарства. Формування фінансової грамотності дитини.	5

VI. Політика оцінювання

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. Для усвідомленого й системного засвоєння курсу необхідною є систематична навчальнопізнавальна робота студентів в усіх видах і формах її організації: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота. Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового

оцінювання. Аудиторні заняття переважно проводяться у вигляді лекцій, найчастіше – проблемних лекцій та лекцій-диспутів; практичних занять – з використанням інтерактивних методів: бесіда, дискусія, «асоціативний куш», проєктна діяльність та робота в малих групах. На практичному занятті студенти презентують конкретну проблему, вчаться дискутувати, аргументовано доводити свою точку зору; об'єктивно оцінювати власні знання й уміння, а також, як експерти – знання своїх колег-одногрупників. Модульна контрольна робота проводиться у вигляді комп'ютерного тестування (Classroom). Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності. Обов'язковими є: 1) поточний контроль – мультимедійне представлення завдання по темі, передбаченій силабусом, яке передбачає не лише володіння теоретичними знаннями, але й практичними вміннями. За умови малокомплектної групи кількість аудиторних годин зменшується вдвічі, а максимальна кількість балів під час поточного оцінювання відповідно до тем збільшується вдвічі. Поточний контроль – максимум 40 балів; 2) написання МКР (їх 2, після вивчення кожного із двох змістових модулів), перша МКР оцінюється 30 балами, друга МКР – 30 балів. Підсумковий контроль – максимум 60 балів. Відвідування практичних занять є обов'язковим. У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з деканатом). Отримані сертифікати підвищення кваліфікації, участь у Вебінарах та ін., тема яких відповідає навчальній дисципліні зараховуються як: 6-15 год. як виступ на 2 практичних; 15-30 год. як МКР відповідно до теми. Зарукування результатів формального, неформального та інформального навчання здійснюється відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 1 бал). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

V. Підсумковий контроль

Залік проводиться у вигляді письмового або комп'ютерного тестування (Classroom). Студентами пропонуються тестові завдання у кількості 30 запитань. Максимальна оцінка за іспит – 60 балів.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- із вибором декількох правильних відповідей;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання на відтворення правильної відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Якщо студент набирає менше 60 балів за результатами поточного контролю та заліку, він складає залік повторно. Складання та перескладання заліку проводиться згідно розкладу.

Питання заліку

1. Соціальна позиція батьків в процесі виховання дитини.
2. Прийомна сім'я як можливість ефективного виховання дитини.
3. Законодавча основа для створення та функціонування прийомної сім'ї в Україні.
4. Функціонування прийомної сім'ї за кордоном (на прикладі країн Європейського союзу) .
5. Поняття соціальної позиції та її формування через призму дитячо-батьківських відносин.
6. Підготовка батьків до створення прийомної сім'ї (психологічні, економічні, законодавчі аспекти).
7. Методи та прийоми роботи соціального менеджера з прийомною сім'єю.
8. Поняття молода сім'я.
9. Законодавство України, що регулює взаємовідносини у сім'ї (грунтовний аналіз).
10. Становлення та розвиток інституту сім'ї в Україні.
11. Стан сім'ї в сучасному суспільстві.
12. Особливості становлення та розвитку інституту сім'ї в Україні
13. Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання
14. Специфіка сімейного виховання.
15. Психолого-педагогічні основи сімейного виховання.
16. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини.
17. Роль батьків у вихованні дітей та вплив близьких родичів на розвиток особистості дитини
18. Специфіка сімейного спілкування.
19. Методи виховання у сім'ї.
20. Система батьківського контролю

21. Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні
22. Співпраця батьків та педагогів у процесі виховання
23. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання.
24. Соціально-педагогічне значення співпраці батьків і педагогів у процесі виховання дітей
25. Педагогічна майстерність батьків. Система педагогічної підготовки батьків для виховного процесу.
26. Які соціальні й педагогічні фактори обумовлюють необхідність спільної виховної роботи школи, сім'ї та громадськості?
27. Охарактеризуйте взаємозв'язок сім'ї, школи і громадськості для повноцінного розвитку і становлення особистості дитини? Визначте свою педагогічну роль у розв'язанні цієї глобальної задачі.
28. Розкрийте зміст і форми організаційно-педагогічної роботи школи з батьками і громадськістю.
29. Які форми роботи використовують для педагогічної освіти батьків? Що таке педагогічний всеобуч і в чому його призначення?
30. Розробіть текст бесіди з батьками на одну з таких тем: "Як допомогти дітям навчатися?", "Як привчати дітей до виконання режиму дня?", "Як організовувати в сім'ї вільний час дитини?".

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна література

1. Алексєєнко Т.Ф. Книга для батьків : посібник до тренінгового курсу "Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі" / за заг. ред. Т. Ф. Алексєєнко. К. : Науковий світ, 2006. 496 с .
2. Бех І.Д. Виховання особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл.. К. : Либідь, 2008. 848с.
2. Лякішева А., Марчук В. Формування готовності соціальних працівників до надання якісної соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в умовах прийомної сім'ї. *Науковий журнал «Ввічливість. Humanitas»*. 2022
3. Лякішева А., Мозоль В. Розвиток пізнавальних інтересів старших дошкільників як наукова проблема. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 4(11). С. 33–38.
4. Лякішева А. В., Стасюк Л. П. Професійна взаємодія різнопрофільних фахівців в умовах інклюзії. *Psychologiczne, socjologiczne, pedagogiczne, medyczne i etyczno-prawne uwarunkowania niepełnosprawności sensorycznej : monografie / redakcja naukowa Marian Zdzisław Stepulak. Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie*. 2018. С. 135–141. 1. Вип. 4. С. 38 – 43.
5. Соціально-педагогічні засади профілактики насильства в сім'ї : науково-методичний посібник / Нац. акад. педагог. наук України, Ін-т

проблем виховання НАПН України; [авт. кол.: Повалій Л. В., Постовий В.Г., Барило А.В. та ін.]. К. : Педагогічна думка, 2011. 230, [2] с.

6. Мрії, вистраждані життям : До 145-ї річниці з дня народження Б. Д. Грінченка : колективна монографія : у 2-х ч.Ч. 1. К : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 260 с.

7. Щербакова К. Й., Григоренко Г. І. У сім'ї росте дитина / К. Й. Щербакова, Г. І. Григоренко. К. : Неопалима купина, 2006. 240 с .

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D1%83_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%96
3. https://minjust.gov.ua/m/str_3666